

1989, 31. srpna – Zpráva vydaná mluvčími Charty 77 Tomášem Hradílkem, Danou Němcovou a Alexandrem Vondrou a Výborem na obranu nespravedlivě stíhaných „K odsouzení Stanislava Devátého“ a zasláná Federálnímu shromáždění ČSSR a Výboru československé veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci o soudním jednání u Okresního soudu v Gottwaldově se Stanislavem Devátým a jeho odsouzení pro trestný čin pobuřování k nepodmíněnému trestu odnětí svobody (sdělení VONS č. 1062, dokument Charty 77 č. 55/1989).¹

Okresní soud v Gottwaldově, jehož senátu předsedal JUDr. Václav Petrásek, rozhodl dne 29. 8. 1989 v hlavním líčení, že Stanislav Devátý je vinen spácháním trestného činu pobuřování, a odsoudil ho za to k trestu odnětí svobody v trvání 20 měsíců nepodmíněně se zařazením do I. nápravně výchovné skupiny. Stanislav Devátý se proti rozsudku na místě odvolal,² prokurátor si ponechal lhůtu na rozmyšlenou. Veřejné zasedání, v němž bude Krajský soud v Brně rozhodovat o odvolání Stanislava Devátého proti rozsudku, je možno očekávat v druhé polovině září nebo října.

Obžalobou okresního prokurátora v Gottwaldově JUDr. Pavla Omelky, který byl přítomen u hlavního líčení, byl Stanislav Devátý stíhán nejen pro trestný čin pobuřování, nýbrž i pro trestný čin ztěžování výkonu pravomoci veřejného činitele podle § 156 a tr. z. a pro trestný čin útoku na veřejného činitele podle § 156/2 tr. z. Prvého z nich se měl dopustit tím, že neuposlechl výzvy veřejného činitele k zachování veřejného pořádku při prvomájové manifestaci v Praze. Druhého se měl dopustit hrubou urážkou příslušníků VB, kteří konali službu ve vězeňském a eskortním oddíle Městské správy VB v Praze, kam byl Stanislav Devátý po svém zadržení na Václavském náměstí dne 1. 5. 1989 umístěn.³ Ačkoli k projednávání této části obžaloby bylo předvoláno několik svědků, nedostavil se žádný z nich a navíc se na začátku hlavního líčení prokázalo, že žádný z nich dokonce ani obsílku k soudu neobdržel. Přítomní nezávislí pozorovatelé se shodli v tom, že svědci

nebyli pozváni záměrně, aby mohlo dojít k rychlému odsouzení Stanislava Devátého alespoň pro trestný čin pobuřování.

Vzhledem k nepřítomnosti svědků vyloučil na začátku hlavního líčení soud řízení o trestných činech ztěžování pravomoci veřejného činitele a útoku na veřejného činitele z tohoto řízení. O těchto trestných činech se má konat později samostatné soudní řízení.

Soud se tedy zabýval otázkou, zda Stanislav Devátý je vinen spácháním trestného činu pobuřování podle § 100/1a, 3a tr. z., jehož se měl dopustit tím, že z nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky se podílel na koncipování a vyhotovení dvou písemností, na jejich zveřejnění a odeslání Federálnímu shromáždění a předsednictvu Federální vlády. První písemností je petice, připravená aktivisty SPUSA, kterou do 31. 12. 1988 podepsalo 430 občanů a která požaduje dodržování lidských práv a demokratizaci společenského života. Podle obžaloby tato petice lživě obviňuje státní a společenské zřízení z porušování práv a svobod. Druhou písemností byl dopis týměž vrcholným státním orgánům, který urgoval předchozí petici. Text této druhé písemnosti měl být dne 3. 2. 1989 vyslán rozhlasovou stanicí Svobodná Evropa.

Při hlavním líčení byli slyšeni pouze tři svědci a byla čtena jedna svědecká výpověď, učiněná v přípravném řízení. Svědci se hlásili k podpisu této petice, nikdo však neuvedl, že by ho o podpis požádal Stanislav Devátý. V přípravném řízení bylo slyšeno zhruba 80 signatářů této petice. Na 60 jich odmítlo vypovídat vůbec a ze zbylých svědků nikdo nepotvrdil, že by je s peticí seznámil Stanislav Devátý.

V dalším důkazním řízení bylo znaleckými posudky potvrzeno pouze to, že podpisy na obou písemnostech jsou s největší pravděpodobností podpisy Stanislava Devátého, že text těchto písemností byl psán na psacím stroji, odňatém v bytě Stanislava Devátého, a že osoba, která zalepovala obálky, má krevní skupinu B, kterou má také Stanislav Devátý.

Protože Stanislav Devátý se k obžalobě a žalovanému jednání ani v přípravném řízení, ani před soudem nevyjádřil, mohl soud na základě provedených důkazů dospět pouze k přesvědčení, že

Stanislav Devátý obě písemnosti podepsal jako ručitel a odeslal je vrcholným státním orgánům. V rozporu s hlavní zásadou trestního práva, že vina musí být vždy prokázána, odsoudil Stanislava Devátého i za to, že se podílel i na koncipování a vyhotovení těchto písemností, na organizování podpisové akce, a rovněž za to, že text druhé písemnosti poskytl rozhlasové stanici Svobodná Evropa. Své přesvědčení, že St. Devátý text písemnosti této rozhlasové stanici poskytl, založil soud na pouhém dohadu, že prý St. Devátý je s touto stanicí v telefonickém spojení, jak o tom svědčí rozhovor, který poskytl BBC a Svobodné Evropě. Jen tento závěr soudu umožnil odsoudit Stanislava Devátého pro trestný čin pobuřování, navíc podle přísnější kvalifikace podle odst. 3a ustanovení podle § 100 tr. zákona, postihující toho, kdo pobuřující projev rozšíří rozhlasem, tiskem nebo jiným podobně účinným způsobem.

Stíhání Stanislava Devátého pro trestný čin pobuřování považujeme vzhledem k čs. závazkům za nesprávné a nemravné. Jeho odsouzení bez důkazů je však přímo výsměchem právu a čs. společnosti a naplňuje nás hlubokými obavami. Za dvacet let, od roku 1968, nám není znám jediný případ rozsudku, který by s takovým cynismem porušil základní zásady trestního práva.

Na porušení těchto zásad poukázal v závěrečné řeči i obhájce JUDr. Jiří Machourek, který mimo jiné uvedl, že za celou svou advokátskou praxi se nesetkal s případem, kdy tvrzení obžaloby by byla tak v příkrém rozporu s provedenými důkazy. Návrhy JUDr. Machourka na doplnění dokazování, které přednesl v průběhu hlavního líčení, byly zamítnuty. Obhájce navrhoval slyšení dvanácti svědků, kteří byli vyslechnuti v přípravném řízení, a dále, aby dokazování bylo rozšířeno o posudky, vyjádření institucí a další důkazní prostředky, jimiž by se prokázalo, v čem je inkriminovaná petice pravdivá a v čem je lživá.⁴

Hlavního líčení se chtělo zúčastnit asi 70 přátel Stanislava Devátého. Bylo však pro ně vyhrazeno pouze pět vstupenek, zbytek soudní síně zaplnila tzv. kvalifikovaná veřejnost vybraná z aktivních přísluhovačů režimu. Chovali se agresivně a rušili soudní řízení, takže je předseda senátu musel nakonec napomenout. Soudní

jednání rušili i přítomní pracovníci Čs. televize, kteří se pokoušeli filmovat Stanislava Devátého i přes jeho protesty. Hlavního líčení se zúčastnili jako pozorovatelé Bernhard Haffke, profesor trestního práva a filosofie a sociologie práva na universitě v Pasově, který zastupoval Mezinárodní helsinskou federaci, a dále zástupci velvyslanectví USA a Kanady.

Pro Chartu 77, jejímž byl Stanislav Devátý mluvčím, a pro VONS, jehož je členem, jakož i pro další nezávislé iniciativy, v nichž působí, je jeho odsouzení a veškeré jeho šikanování obzvláště bolestné. Do vězení má jít jeden z nejstatečnějších aktivistů občanských iniciativ, přičemž jeho zdraví je podlomeno trojí hladovkou, jíž úspěšně protestoval proti vazbě, která na něho byla letos již třikrát uvalena. Vyzýváme všechny lidi dobré vůle, doma i v cizině, k solidaritě se Stanislavem Devátým a tím i k solidaritě s našim úsilím a zápasem za lidská práva a demokratickou společnost.⁵

Informace o Chartě 77, r. 12, 1989, č. 16, s. 5–6.

POZNÁMKY

- ¹ K trestnímu stíhání Stanislava Devátého pro trestný čin pobuřování a k jeho paralelnímu stíhání za účast na prvomájové manifestaci viz dále sdělení VONS č. 963, 987, 1008, 1026, 1042 a 1101, dokument č. 967, 991, 1012, 1030, 1046 a 1105, a dopis VONS předsedovi Obvodního soudu pro Prahu 1 z 12. května 1989 obsahující žádost o propuštění Stanislava Devátého z vazby, dokument č. 1200.
- ² Devátý podal prostřednictvím svého obhájce JUDr. Jiřího Machourka odvolání, ve kterém mimo jiné uvedl: „Z protokolu o hlavním líčení je patrné, že obžalovaný navrhl provedení celé řady písemných důkazních prostředků, zaměřených k prokázání pravdivosti výtek v petici obsažených. Domáhal se v této v souvislosti i výslechu řady svědků. Proč soud I. stupně tyto důkazy neprovedl a jakým způsobem se vypořádával s obhajobou obžalovaného nelze z odůvodnění rozsudku zjistit a rozsudek je proto z tohoto hlediska zcela nepřezkoumatelný. Náš trestní řád nezná institut nesporných skutečností. Soud I. stupně však v rozporu s touto skutečností pravděpodobně vychází z toho, že žijeme v právním státě, kde zákonem je vázán i sám stát, a proto jakékoliv obvinění státního orgánu z porušení zákonů a diskriminace občanů nutně musí být lživé a tím i pobuřující. K jakým nezákonnostem takové postuláty vedly, měla naše spo-

lečnost možnost v minulosti poznat.“ Odvolání je uloženo in: LP, Sb. VONS, inv. č. 71, sign. II/1, kart. 19.

- ³ Obžalobu na Devátého podal okresní prokurátor v Gottwaldově JUDr. Pavel Omelka 7. 8. 1989. ABS, sign. V 14907 Brno, vyšetřovací spis k případu Stanislava Devátého.
- ⁴ Ve své závěrečné řeči Devátý mimo jiné uvedl: „[...] jistě nikdo z nás nepochybuje o tom, že tento soudní proces je procesem politickým. To, že jsem obviněn z údajného pobuřování proti státu a dalších trestných činů, je jenom umělá clona, která má zakrýt pravou příčinu toho, čím tento proces ve skutečnosti je: totiž sporem o smyslu a právu svobody slova a svobody shromažďovací.“ Viz článek o procesu se S. Devátým u Okresního soudu v Gottwaldově publikovaný in: *Londýnské listy*, 1989, září, s. 11–13. Informace o případu S. Devátého a jeho odsouzení obsahovaly dále články „Czech catholic sentenced to 20 months“ in: *KNS News Roundup*, 1989, č. 333 (7. 8.), s. 11, a „Czech catholic detained“ in: *KNS Newsdesk*, 1989, č. 332 (24. 8.), s. 14, uloženo in: LP, Sb. VONS, inv. č. 71, sign. IV/12, kart. 19.
- ⁵ Mluvčí Charty 77 Tomáš Hradílek, Dana Němcová a Sašou Vondra, předseda Československého helsinského výboru a první mluvčí Charty 77 Jiří Hájek, první mluvčí Charty 77 Václav Havel a řada dalších osobností disentu vyzvali 31. 8. 1989 vlády západních zemí k podpoře Devátého. Výzva byla publikována in: *Informace o Chartě 77*, r. 12, 1989, č. 16, s. 6–7.